

Återbesök vid potentiella lek miljöer för groddjur vid Björnö

Norrtälje kommun

Biomedica Omberg 2025

Biomedia Omberg
Tel: 073-086 17 07
E-post: biomedia@telia.com
Postadress: Skivlingvägen 6, 611 63 NYKÖPING
www.biomediaomberg.se
Författare: Hans Sandberg och Birgitta Andersson
Foton: Hans Sandberg och Birgitta Andersson
Reviderad 2026-06-10

Titelbladet: Björnö-området, Norrtälje kommun.

Innehåll

1. Bakgrund och syfte	4
2. Metod, utrustning och tillvägagångssätt	5
3. Resultat och kommentarer 2025 års inventering	6
4. eDNA- analys groddjur 2026 års	8
5. Artportalen	8
6. Slutsats och bedömningar	9
7. Referenser	10
Besökta potentiella vattenmiljöerna Nr 1-8, 2025	11

Sammanfattning

Under sommaren 2025 har tre fältbesök genomförts inom detaljplaneområdet Björnö etapp 2 och 3 (Norrtälje kommun) då vattensamlingar undersökts som tidigare registrerats av Ekologigruppen (2024).

Eftersök har också gjorts för att finna ytterligare vattensamlingar inom planområdet. Denna rapport presenterar iakttagelser och bedömningar, för de vattensamlingar som Ekologigruppen bedömde vara potentiella lekmiljöer för groddjur.

Återbesök vid de åtta vattensamlingarna (2025) som Ekologigruppen fann resulterade i att sju var helt uttorkade och en lokal innehöll så lite vatten att den inte bedöms kunna fungera som lekmiljö för groddjur eftersom den inte håller vatten året runt. Beslut togs därför att det inte var möjligt att genomföra en eDNA-analys av groddjur på ett adekvat sätt.

Att de besökta lokalerna 2025 var uttorkade eller innehöll mycket lite vatten, beror i första hand på låg nederbörd i kombination med hög sommartemperatur. Under de senaste tre åren perioden januari - augusti har Norrtälje-området fått 519 mm, 369 mm respektive 345 mm nederbörd.

Ytterligare vattensamlingar, utöver de som Ekologigruppen registrerat, har inte setts inom planområdet 2025.

Under våren 2026 beslutades att på nytt besöka de identifierade vattensamlingarna för att genomföra en eDNA-analys av groddjur. Från de vattensamlingar som ligger inom planområdet där bostäder skall byggas inhämtades vattenprover där eDNA-analys har gjorts. Mindre vattensalamander och vanlig padda konstaterades från två vattensamlingar.

1. Bakgrund och syfte

Villamarken exploatering AB gav Biomedia Omberg i uppdrag att besöka tidigare registrerade vattensamlingar som Ekologigruppen bedömde kunde vara potentiella lekmiljöer för groddjur (se Ekologigruppens rapport Groddjur och artskydd 2024-01-18).

Mark- och Miljödomstolen (Dom 2025-05-28) framförde synpunkter på 2024 års groddjursinventering och ansåg att det borde ha gjorts en eDNA-inventering av de potentiella lekvatten som identifierats.

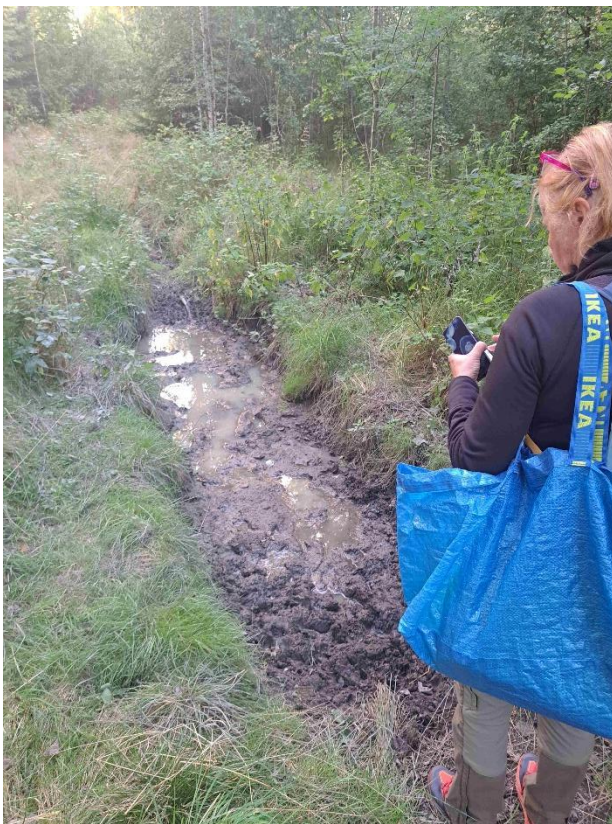
Syftet med 2025 års inventering har varit att undersöka de vattensamlingar som Ekologigruppen registrerat för att se om de innehåller vatten för att eventuellt möjliggöra en eDNA-analys av groddjur. Eftersök av ytterligare vattensamlingar har också genomförts. Denna rapport presenterar de iakttagelser som gjorts för aktuella lokaler där misstankar fanns att groddjur skulle kunna leka.

2. Metod, utrustning och tillvägagångssätt

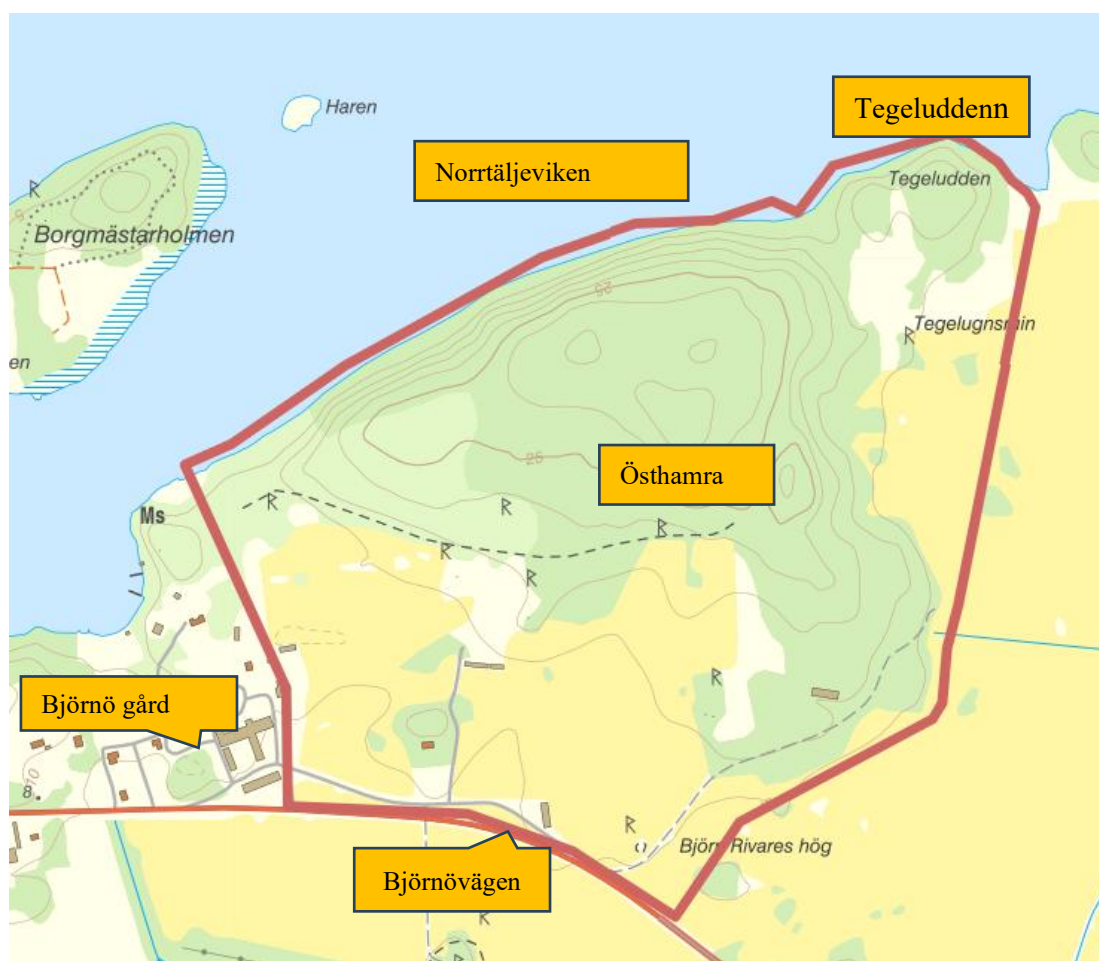
Inför återbesöket den 4 juli inom detaljplaneområdet togs kontakt med Ekologigruppen som vänligt tillhandahöll shapefiler över de åtta lokaler som de misstänkte kunna utgöra potentiella lekvatten för groddjur (se figur 2). Shapefiler fördes sedan över till smartphones i ett kartprogram med GPS-funktion för att smidigt kunna söka upp de aktuella lokalerna i fält.

Den 4 juli, 18 augusti och 8 september besöktes samtliga åtta lokaler för att undersöka dess tillstånd. Finns det vatten i dem eller inte? Finns förutsättningar för lek av groddjur?

Vid återbesöket den 18 augusti hade vi med oss provtagningsutrustning som vi erhållit från IVL (Svenska Miljöinstitutet) för att ha möjlighet att kunna samla in material för eDNA analys ifall förutsättningar fanns.

Figur 1. Tidigare funna vattensamlingar (2024) som misstänktes kunna utgöra lekmiljö för groddjur har återbesökts. Diket/hjulspåret på bilden (Nr 3, fig 3) var kraftigt söndertrampat av vildsvin vid besöken den 4 juli, 18 augusti och 8 september och innehöll endast några liter vatten. Bedöms ej kunna fungera som lekmiljö för groddjur.

Figur 2. Kartan visar ungefärligt detaljplanområdets gräns (röd linje), Björnö etapp två och tre. Områden som inventerats på vatten (2024) inom planområdet är markerade med röd begränsningslinje.

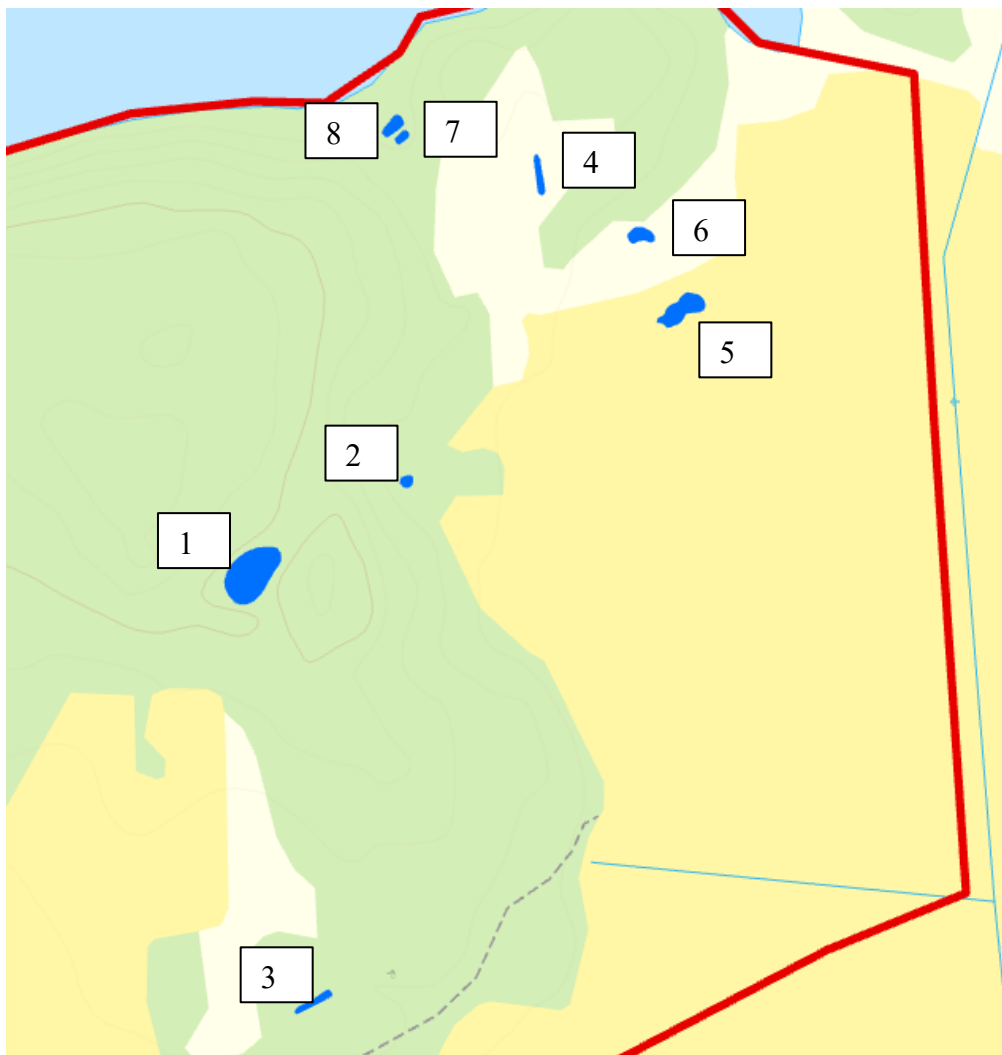
3. Resultat och kommentarer 2025 års inventering

Vid besöken den 18 augusti och 8 september 2025 var samtliga lokaler helt uttorkade med undantag av en lokal, nr 3 (se figur 1). Arealen vatten inom de besökta lokalerna vid tidpunkten 2024-01-18 respektive 2025-08-18 redovisas i tabell 1 nedan.

Tabell 1. Areal vatten i de besökta lokalerna 2024 och 2025.

Besökta potentiella vattenmiljöer (nr)	Areal vatten (kvm)* 2024-01-18	Areal vatten (kvm) 2025-08-18
1	1366	0 (uttorkad)
2	71	0 (viss fuktighet)
3	141	6
4	137	0 (uttorkad)
5	512	0 (uttorkad)
6	187	0 (uttorkad)
7	66	0 (uttorkad)
8	157	0 (uttorkad)

*Enligt Ekologigruppens rapport Groddjur och artskydd 2024-01-18.

Figur 3. De besökta lokalerna är markerade med blå färg, 1-8.

Vid besöken den 4 juli, 18 augusti och 8 september (2025) var lokal nr 1 helt uttorkad medan nr 2 uppvisade en viss fuktighet men inget vatten. Nr 3 innehöll en mindre mängd vatten, se figur 3. Lokalerna 4, 5 och 6 är belägna i den före detta betesmarken och var delvis överväxta av hög vegetation, framför allt av salix, älgört, grenrör, starr och var helt uttorkade. Nr 7 och 8 är två grävda ytor som var helt uttorkade och under igenväxning av gräs, gran och lövsly. Dessa två lokaler bedömdes annars av Ekologigruppen (2024) ha bäst förutsättningar för att hålla vatten. Men vid samtliga tre besök var dessa två helt uttorkade.

Återbesöken vid de åtta vattensamlingarna resulterade sålunda i att sju var helt uttorkade och att en (nr 3) innehöll så lite vatten att denna lokal inte bedöms kunna fungera som lekmiljö för groddjur eftersom den inte håller vatten året runt. Den är söndertrampad och helt uppbökad av vildsvin. Beslut togs därför att inte var möjligt att genomföra en eDNA-inventering av groddjur på ett adekvat sätt.

Ytterligare vattensamlingar, utöver de som Ekologigruppen registrerat, har inte setts inom planområdet.

4. eDNA- anlays groddjur 2026 års

Ekologigruppen besökt planområdet i fält 2026-04-30. Vid fältbesöket var vädret klart och soligt, runt 12 ° varmt. Ekologigruppen eftersökte rom i vattensamlingarna i planområdet och gjorde en bedömning om de kommer hålla vatten fram mot sommaren. Tidigare år (2024, 2025) har dock samtliga småvatten i planområdet torkat ut under sommaren. Det noterades inga synliga spår av rom i någon av vattensamlingarna vid besöket i april 2026 och flera av dem bedömdes kunna torka ut. Eventuell rom från till exempel åkergroda borde ha noterats vid denna tidpunkt med hänsyn till väder och temperatur under april. Vattnet var över lag klart och botten synlig i vattensamlingarna med undantag för diket vid torkladan där vattnet var betydligt grumligare och siktdjupet sämre.

Från tre av vattensamlingarna togs e-DNA-prover. Bland annat från ett småvatten som kommunens ekolog tidigare pekat ut som en möjlig miljö för åkergroda. DNA-provet visade här på spår av vanlig padda. I diket vid torkladan som var välfyllt fanns spår av mindre vattensalamander. I den tredje provpunkten fanns inga DNA-spår av groddjur. DNA-proverna gav inte utslag på åkergroda eller andra några andra groddjursarter, se figur 4.

Figur 4. Bilden visar var DNA spår av mindre vattensalamander (prov 3) och vanlig padda (prov 1) kunde konstateras.

5. Artportalen

Inga groddjur finns registrerat i Artportalen inom detaljplaneområdet under perioden 2000-2025.

6. Slutsats och bedömningar

Under sommaren 2025 har tre fältbesök genomförts inom detaljplaneområdet Björnö etapp 2 och 3, då åtta lokaler har undersökts som innehöll vattensamlingar 2024 (Ekologigruppens rapport Groddjur och artskydd 2024-01-18).

Återbesöket vid vattensamlingarna resulterade i att sju var uttorkade och en lokal innehöll så lite vatten att den inte bedöms kunna fungera som lekmiljö för groddjur eftersom den inte håller vatten året runt. Beslut togs därför, i samtal med IVL (Svenska Miljöinstitutet) att inte genomföra eDNA-analys av groddjur. Ytterligare vattensamlingar, utöver de som Ekologigruppen registrerat 2024, har inte setts inom planområdet 2025.

Att de besökta lokalerna 2025 var uttorkade eller innehöll mycket lite vatten beror sannolikt i första hand på låg nederbörd i Norrtäljeområdet, varma somrar och att några lokaler har växt igen med vegetation och sly. Siffror från SMHI visar att under perioden januari-augusti 2023-2025 har Norrtälje-området fått 519 mm, 369 mm respektive 345 mm nederbörd.

Att betet med tamboskap upphört sen drygt 25 år sen har påskyndat igenväxningen. Spår av vildsvin kunde konstateras vid samtliga besök och kraftigt bökt bedöms ha påverkat lokal nr 2 och 3 negativt som är mer eller mindre helt förstörda för att groddjur ska kunna leka. Vildsvin sågs även den 8 september.

Det saknas registrerade groddjur inom planområdet perioden 2000-2025 i Artportalen. Avsaknad av groddjursrapporter kan tyda på att groddjur inte finns i någon större omfattning i planområdet. Men i dagsläget bör enstaka groddjur kunna komma in i detaljplaneområdet öster ifrån (Harka-området) men även från Norrtäljeviken och Björnö gård.

Från två av vattensamlingarna där e-DNA-prover gjordes i april 2026 visade spår av vanlig padda och mindre vattensalamander (figur 4). Det kan konstateras att DNA-proverna inte gav utslag på åkergroda eller andra några andra groddjursarter. De skyddsåtgärder som planeras inom planområdet bör leda till att groddjur kommer kunna etablera sig i de lekmiljöer som anläggs (ref. sammanställda skyddsåtgärder för fåglar, fladdermöss och groddjur, Ekologigruppen 2026). I första hand i det meandrande diket som planeras i den östra delen. Denna del av området är blötare och intill diket går det att skapa dammar som håller vatten mer eller mindre året runt, vilket gör att de nya vattenmiljöerna kan få hög kvalitet. Dammarna anläggs intill det stora diket men får inte skära av diket eftersom det är kustmynnande, och det är troligt att det går upp fisk i diket. Dammarna kan ta vatten från det stora diket men behöver ha någon form av barriär som förhindrar fisk från att ta sig in i dammarna, till exempel en "vall/tröskel" i stenmaterial som släpper igenom vatten men inte fisk. Dammarna utförs så att de är lämpliga för groddjur med flacka kanter och en djupare del och med tillgång till lämpliga miljöer på land i närheten.

Utöver de groddjursdammar som anläggs som skyddsåtgärd, så kommer också öppna dagvattenanläggningar att anläggas för avledning och rening av dagvatten inom planområdet. Det är högst troligt att även dessa kommer vara till gagn och bidra till att groddjur kommer att söka sig till och etablera sig inom planområdet.

7. Referenser

Ekologigruppen (2024). Groddjur och artskydd, Norrtälje kommun.

Ekologigruppen (2015). Naturvärdesinventering av markerna kring Björnö gård, Norrtälje kommun

Ekologigruppen (2026). Sammanställda skyddsåtgärder för fåglar, fladdermöss och groddjur, Ekologigruppen 2026.

www.artportalen.se

<http://artfakta.artdatabanken.se>

<http://www.google.com/earth>

Besökta potentiella vattenmiljöerna Nr 1-8, 2025

Nr 1, litet kärr uttorkat, igenväxning med gran och lövsly

Nr 2, dike uttorkad

Nr 3, dike, lite vatten (se fig 3)

Nr 4, dike i betesmark, uttorkad

Nr 5. Svacka i betesmark, uttorkad

Nr 6. Svacka i betesmark, uttorkad

Nr 7. F.d. grävd yta, uttorkad

Nr 8. F.d. grävd yta, uttorkad